

Slovenski dom

Stev. 287

V Ljubljani, sobota 14. decembra 1940

Leto V

DR. ANTON KOROŠEC

osvoboditelj in voditelj slovenskega naroda
soustanovitelj in krmar Jugoslavije - **umrl**

V trenutku, ko je bilo v teh mračnih dneh spet kronano z uspehom eno Njegovo delo za blagor slovenskega naroda in širše domovine, sredi nadčloveških prizadevanj za ohranitev našega miru in obstanka, sredi genialnega dela in načrtov za lepšo bodočnost lastnega naroda in skupne države, je Bog v svoji nedoumljivi modrosti poklical k sebi največjega moža slovenskega naroda, doktorja Antona Korošca. Kakor da je sedanjemu strahotnemu času usoda, da nas sleherni dan preseneča s svojimi neslutnimi grozami, je udarila v nas novica, da smo izgubili nocoj moža, čigar ime je slovenskemu narodu postalo simbol obstanka, svobode in lepše bodočnosti in vsega dobrega.

Naše duše se upirajo verjeti v ta udarec, ki mu slovenska, tako žalostna zgodovina, nima primere. Umrli je mož, največji sin slovenske matere, čigar nesebično, daljnovidno in od Previdnosti vodeno delo pomeni usodo malega

evropskega naroda. Edina sreča tega naroda med zmedami in viharji Evrope v dvajsetem stoletju je bila, da mu je na čelu korakal mož, kakor je bil doktor Anton Korošec.

Voditelj malega naroda, ki mu je bil narod vse, kakor je bil on vse svojemu narodu. Ugasnilo je življenje, ki je bilo — kakor nobeno — sama ljubezen, žrtev in delo, čigar zgodovinski smisel mi slutimo, prav pa ga bodo razumeli šele bodoči slovenski in jugoslovanski rodovi.

Umrli je veliki Slovenec, veliki Jugoslovian, veliki državnik sodobne Evrope, apostol našega in evropskega miru.

Živ nam je bil voditelj, mrtev nam ostane simbol naše pravice in bodočnosti. Simbol, ki nas bo vse, brez razlike, vezal v slogi, delu in boju za velike cilje.

Ničesar se ne bojimo, ker je umrl za svoj narod in za svojo državo. Pokazal nam je pot in je zato večno z nami. Slovenski narod bo z njim korakal v veliko bodočnost!

Obmolnilo je srce našega narodnega velikana, našega voditelja dr. Antona Korošca

Zemske ostanke bodo pripeljali v Ljubljano - Narodno žalovanje - Vse prireditve odpovedane

Belgrad, 14. decembra.

Jugoslovansko prestolnico in vso državo je danes navsezgodaj presenetila strašna novica, da je nenadno zatisnil svoje oči voditelj slovenskega naroda, soustanovitelj Jugoslavije dr. Anton Korošec, predsednik senata in prosvetni minister. Novica je udarila Jugoslavijo tako, kakor morda še nobena. Zlasti ker ni nihče niti najmanj pričakoval česa tako strašnega.

Dr. Anton Korošec je še snoči ob šestih telefonično vprašal Ljubljano, kakšno je vreme v Sloveniji, ker je nameraval danes potovati v ožjo domovino, kamor je s toliko ljubeznijo pohitel vedno, kadar so mu posli pri vodstvu države in usode slovenskega naroda le količkaj pustili.

Ko sta davi prišla v njegovo stanovanje v Kralja Milutina ulici št. 21 njegov brivec in njegov zvesti osebni sluga Dragi Glavinič, sta ga našla v postelji v popolni nezvesti.

Takoj sta poklicala tri zdravnike, dr. Nikolo Beloševiča, dr. Sekuliča in dr. Aleksandra Rajkoviča, ki so mogli ugotoviti le nastop smrti.

Vest o smrti voditelja Slovencev, predsednika senata in prosvetnega ministra dr. Antona Korošca se je bliskovito razširila po mestu in je povsod napravila najgloblje sožalje. Kmalu nato so se

zbrali okrog mrtvega dr. Korošca njegovi ožji sodelavci, tako senator g. Smodej, pomočnik prosvetnega ministra g. Boško Bogdanovič, oba kabinetna šefa dr. Pavelič in g. Relja Jovanovič, bivši prosv. minister g. Magarašević, dr. Besednjak ter urednik »Slovenca« in »Slovenskega doma« gosp. Krošelj. Bivši prosvetni minister g. Magarašević je o smrti dr. Korošca takoj obvestil dvor in predsednika vlade in zastopnika notranjega ministra g. Dragišo Cvekoviča in vse ostale ministre.

Najstrašnejši vtis je ta usodni dogodek naredil seveda v Sloveniji, kjer nihče ni hotel zjutraj tega sporočila o smrti doktorja Korošca verjeti.

Ban dr. Marko Natlačen je takoj obvestil vse slovenske vodilne

politične osebnosti, nakar je bilo sklenjeno, da v imenu slovenskega političnega vodstva odpotujeta danes ob 9.20 z brzim vlakom v Belgrad bivša ministra dr. Kulovec in Snoj, da uredita vse potrebno za prenos voditeljevih zemeljskih ostankov v Slovenijo. V Zidanem mostu se jima bo pridružil minister dr. Miha Krek, ki je kakor običajno konec tedna potoval v Slovenijo.

Zaradi smrti slovenskega voditelja je odrejeno narodno žalovanje do dneva po pogrebu. Vse prireditve, razen žalnih, vse gledališke in kinematografske predstave so ustavljene. Na vseh državnih in samoupravnih uradih ter poslopih so izobešene črne zastave. Ljubljanski in mariborski škof sta odredila takoj, da morajo v zname-

nje žalosti vse te dni zvoniti zvonovi vseh cerkva v obeh škofijah.

Dan in ura pogreba še nista določena. Pogreb bo najprej v Belgradu, nato bo truplo dr. Korošca prepeljano v Ljubljano, kjer ga položijo na mrtvaški oder, da se bo lahko slovenski narod poslovil od velikega in neustrašnega voditelja.

Pokojni slovenski voditelj dr. Anton Korošec je bil snoči v gledališču. Poslušal je »Pikovo damo« do konca, nato je odšel domov.

Vsem organizacijam JRZ

Banovinsko tajništvo JRZ sporoča, da naj vse okrajne in krajevne organizacije za pogrebne svečanosti ob smrti voditelja Slovencev dr. Antona Korošca sprejemajo navodila, ki jih bo objavil odbor v časopisu. Potrebna navodila za organizacijo bodo sledila v okrožnici.

Banovinsko tajništvo JRZ, Ljubljana.

Odredba bana dr. Natlačena

Povodom smrti voditelja slovenskega naroda, predsednika senata in ministra za prosveto, gospoda dr. Antona Korošca, je gospod ban dravske banovine odredil, da se izobešijo na poslopih vseh državnih, občupravnih, banovinskih in ostalih samoupravnih uradov in zavodov črne zastave.

Ljubljanskemu meščanstvu!

Pretresla nas je vest iz Belgrada, da je Previdnost božja davi ministra prosvete g. dr. Antona Korošca pevala od dela za narod in državo.

Kot tretja prestolnica kraljevine Jugoslavije in glavno mesto Slovenije je Ljubljana dr. Antonu Korošču dolžna večno hvaležnost za zmagovito vodstvo slovenskega naroda v boju za svobodo, za uspešno sodelovanje pri ustanovitvi in ureditvi kraljevine Jugoslavije ter za veliko ljubezen, ki jo je našemu mestu vedno dejansko izkazoval na vseh poljih.

Ko je mestni svet ljubljanski za vse te nesmrtnne zaslugе imenoval dr. Antona Korošca za častnega meščana, je tako počaščen izjavil, da se s ponosom smatra za ljubljancina. Najboljše žalost za velikim pokojnikom že izražajo žalne zastave na vseh mestnih poslopih ter vabim vse prebivalstvo, naj na enak način izrazi svoje žalovanje in obesi žalne zastave na svojih domovih.

Večna slava dr. Antonu Korošču!

V Ljubljani, dne 14. decembra 1940.

Zupan mesta Ljubljane:

Dr. Juro Adlešič l. r.

Celje, 14. decembra.

Mestno poglavarstvo v Celju prosi hišne posetnike, da izobešijo ob prišli nenadomestljive izgube, ki je zadela ves slovenski narod s smrtjo velikega jugoslovenskega državnika dr. Antona Korošca, na svojih hišah žalne zastave.

Dr. Josip Voršič.

Vsem prosvetnim društvom

Vsa prosvetna društva se s tem vabijo, da razobešijo na svojih domovih in dvoranah žalne zastave v znak žalosti, ki je doletela celoten slovenski narod in tudi našo organizacijo s smrtjo našega voditelja. Vsa nadaljnja navodila bodo sledila potom okrožnice. Istočasno sporočamo, da so vse javne prireditve do pogreba prepovedane.

rodu pravo obličje in vsebino za njegovo legitimacijo, da je samobiten narod. V tem času je slovenski narod dobil celo vrsto visokih kulturnih zavodov. Po volitvah leta 1938, ko je slovenski narod Korošču skoraj soglasno izrekel svoje popolno zaupanje, se je Korošec umaknil z mesta notranjega ministra, da je lahko kmalu potem prevzel predsedstvo senata. Niti mesec dni ni pretekel, ko je najmojstvenost narodnega spoznanja, kateremu je pot najbolj vztrajno in v svojo dušo pripravljaj dr. Anton Korošec, podrla vse ovire in je prevzela državno krmilo vlada z nalogo, da se spozna s Hrvači. Ko je bilo to delo po političnih pogajanjih kronano s hrvaško-slovenskim sporazumom, je bil tega dogodka najbolj vesel dr. Korošec. Na obzorju naše celine so se že prikazovali temni oblaki in dr. Korošec je takoj razumel bližanje velikih in usodnih časov, grozili nam vsem. Dr. Korošec ni opustil svojega programa, da priobori slovenskemu narodu tolikanj željene pravice. Treba je bilo dati vsemu njegovemu delu še okvir in krono, toda neodgovorna naloga voditeljev jugoslovanske politike, med katerimi je bil najbolj radodaren s svojimi preizkušnjimi in pretehtanimi nasveti prav naš voditelj, je odložila izvedbo tega programa. In navzile vsej svoji preoblastenosti z delom, se Korošec misli niso nikdar oddaljile od lastnega naroda. Za vse je skrbel, za vse je mislil in za vse imel popolno razumevanje. In spet je nujno potrebna njegova navzočnost v vladi. Dr. Korošec je postal prosvetni minister junija letos, da v pravo ustvarjalno in pozitivno smer usmeri kulturne tokove in delo našega naroda. In v tem velikem delu, ko je domovina, zlasti pa naš slovenski narod tako otroško zaupal krmarenje našega broda njegovim preizkušnim rokam, prav v tem velikem in usodnem času se je zaprla knjiga velikih pokojnikovih dejanj in Vsemogočni je poklical k sebi našega voditelja. Odšel je po svoje plačilo, ki bo pravično in zasluženo. Tam bo prosil Boga za slovenski narod in za svojo domovino Jugoslavijo, da bi jo obvaroval vseh strahot in novih, težjih udarcev.

Belgrad pod težo strašnega udarca

Belgrad, 14. decembra. Vest o nagli smrti voditelja Slovencev, predsednika senata in prosvetnega ministra dr. Antona Korošca se je davi po prestolnici bliskovito naglo razširila ter povsod napravila najgloblji vtis. Prvi je prišel na pokojnikovo stanovanje g. Božidar Vlačić ter je izrazil domačim v svojem imenu in v imenu demokratske stranke globoko sožalje. Za belgradsko mestno občino je podal sožalno izjavo predsednik občine g. Jevrem Tomić.

V trenutku, ko to poročamo, se sedaj ob 9.30 mudi na stanovanju blagega in velikega pokojnika poljejskosodna komisija, da stori po zakonu predpisane formalnosti. Pokojnikovo truplo bo še dopolne balzamirano. Slovenski kipar g. Lojze Dolinar je dopolne posnel mrtvaško masko.

O smrti voditelja Slovencev, predsednika senata in prosvetnega ministra je bil davi takoj

telefonično obveščen g. ban dr. Marko Natlačen v Ljubljani, prav tako g. podban dr. Majcen ter minister dr. Miha Krek, ki se je bil snoči odpeljal v Ljubljano. Vsi so pozvani nujno v Belgrad.

Zaradi pogreba našega voditelja dr. Antona Korošca je predsednik ministrskega sveta in zastopnik notranjega ministra g. Dragiša Cvekovič odredil, da se takoj ustanovi poseben državni odbor, ki bo izdelal program za vse pogrebne svečanosti. Pokojnikovo truplo bo položeno začasno na oder na domu, dokler državni odbor ne določi prostora, kjer bo dana prilika, da se narod poslovil na dostojen način od voditelja in predsednika senata.

Belgrad se je odel v črne zastave. Takoj je črna zastava zaplapolala na palači senata, prav tako vseh žalnih zastav na poslopih vseh ministrstev, raznih javnih ustanov, korporacij in društev.

Življenjska pot pokoj. slovenskega voditelja

Dr. Korošec Anton, politik, rojen 12. maja 1872 v Biserjanah pri Sv. Juriju ob Ščavnici, je obiskoval ljudsko šolo najprej doma, 1883—84. gimnazijo 1884—85 v Ptuj, 1885—92 v Mariboru kot gojenec dij. semenišča; nato je študiral bogoslovje v Mariboru do 1. 1896, ord. 25. junija 1896, služboval je kot kaplan na Sladki gori pri Ponikvi, od 5. avg. 1896 do marca 1897, v Marenbergu do 30. apr. 1898, učni prefekt v dijaškem semenišču v Mariboru do 5. jan. 1902, promoviral za dr. bogoslovja 11. julija 1905 v Gradcu. V Mariboru so imeli višješolci slovensko dijaško društvo (predsednik pok. Zolger), v katerega je bil Korošec sprejet že kot četrtošolec. Sodeloval je pri literarnem listu dijaškega semenišča in dopisoval v »Slovenskem gospodarju«. Kot bogoslovec se je seznanil z dr. Kerkom, sodeloval pri listu bogoslovcev »Lipice« s sociološkimi članki, pisal v »Slovenca« (prvi članek o celjski gimnaziji, deloma konfisciran) do 5. jan. 1894. 1. predsednik društva mariborskih bogoslovcev »Slomšek«, a moral odložitvi predsedstvo zaradi nasprotovanja literarne struje. Kot kaplan je dopisoval »Slovenca« »Slovenskemu gospodarju«. Od prihoda v Maribor je sodeloval tudi pri Súdsteierischepost (rubrika: Polit. Rundschau). Od 1. maja 1898 je bil urednik »Slov. gospodarja«, ki ga je prevzel s 1700 naročniki in ga dvignil po nekaj letih na 4000 naročnikov.

Kot urednik zaradi napadov na Nemce v člankih in pesmih je bil obsojen na 6 tednov zapora, od cesarja pomilostjen na 1000 goldinarjev globe. Okrog Korošca in njegovih tovarišev Jerovška in Kovatiča so se l. 1900 zbirali mladi, s tedanjim političnim mrtvom in slogastvom nezadovoljni duhovniki ter se uveljavljali na shodih in po društvih. Zoper nemškutarskega »štajerskega« so ustanovili maja 1901 politični 14-dnevnik »Naš dom«, ki ga je nekaj časa urejeval Korošec. Koj od začetka se je razširil v 10.000 izvodih in postal glasilo katoliškega mladinskega gibanja na Štajerskem.

Korošec je nastopal vedno odločneje na političnih shodih in zlasti na ustanovnem zboru katoliškega političnega društva v Slovenski Bistrici 9. junija 1901 ostro obsodil tedanjo slov. politiko na Štajerskem ter zahteval ustanovitve odločno slov. kat. kmečke stranke. Ta nastop je vzbudil živahnejše gibanje na obeh straneh in pri deželnozbornih volitvah jeseni 1902. je nastopil v okraju Ljutomer-Ormož-Gor. Radgona kot kandidat proti Kočevarju tudi Korošec, a je zaradi nasprotovanja škola Napotnika propadel. Korošec in njegovi prijatelji so se poslej še intenzivneje posvetili organizaciji mladine v mladeniških in dekljskih zvezah, ki so dobile svoje središče v pododboru Slov. Kršćansko-socialne zveze v Mariboru.

Kljub napredujoči politični ločitvi štajerskih Slovencev je bil po Zickarjevi smrti jeseni 1905 postavljen za skupnega kandidata Korošec, vendar so nekateri naprednjaki vztrajali pri svojem kandidatu Rebeku. V hudem boju s tem in zlasti z nemškutarnjem Wratschkom je bil 29. maja 1906 Korošec izvoljen za poslanca pete kurije v avstrijski drž. zbor, ki mu je pripadal do konca monarhije.

Končna ločitev duhov se je izvedla na štajerskem, ko so jeseni 1906 ustanovili mladi liberalci (Spindler, Kukovec, Karba in drugi) v Celju Narodno stranko za Štajersko. Katoliški Slovenci so v odgovor najprej spremenili dosedanj pododbor SKSZ v samostojno Slov. kršč.-soc. zvezo za Štajersko, katere predsednik je postal Korošec, 21. jan. 1907 so pa ustanovili svojo poli-

tično stranko pod imenom Slov. kmečka zveza za Štajersko. Ta je začela z intenzivnim, zlasti tudi gospodarskim delom in zmagovito nastopila maja 1909 pri volitvah v štajerski deželni zbor. Pri teh je bil v splošni kuriji izvoljen tudi dr. Korošec in postal predsednik Slov. kluba v deželnem zboru.

Kot tak je zahteval decembra 1909 združitve slovenskega dela Štajerske in Koroške s ostalimi jugoslovanskimi pokrajinami v eno upravno celoto in začel februarja 1910 zaradi Slovencev krivičnega postopanja nemške večine obstrukcije, ki je skoraj za vedno onemogočila delo deželnemu zboru. Med tem je prioboril Slovencev gospodarsko solo v St. Juriju ob j. ž.

V hrvaško slov. zajednici je bil dr. Korošec tudi podpredsednik in član avstr. delegacije na Dunaju in v Budimpešti. Ko je jel dr. Sušteršič zaradi oportunistične politike izgubljati zaupanje, je ta odložil predsedstvo, ki ga je prevzel dr. Korošec. 21. nov. 1916 je Korošec sklical v Gradec sejo hrv. slov. kluba, kjer so sklenili tesnejšo politično sodelovanje s Čehi. L. 1917 so vsi jugosl. poslanci združeni v Jugoslav. klub izvolili dr. Korošca za predsednika. L. 1917. je Korošec prebral »majsko deklaracijo«. Ta deklaracija je postala izhodišče velikega narodnega gibanja. Kmalu se je prišel Jugoslav. klub tesno vezati s Čehi v vedno ostrejšo opozicijo. L. 1918. se je razvil po Sloveniji živahno deklaracijsko gibanje. Na prostem so se vršili veliki tabori, kjer je govoril v prvi vrsti dr. Korošec. Največja manifestacija je bila 23. in 24. marca v Ljubljani, ko so zastopnice slovenskega ženstva izročile dr. Korošču knjigo z 200.000 podpisov za majsko deklaracijo. Večkrat se je podal dr. Korošec na pot tudi v Hrvaško, Dalmacijo in Bosno ter na Češko. L. 1918. so tudi Hrvatje in muslimani na Koroščevo pobudo sprejeli deklaracijo.

5. in 6. okt. 1918 se je v Zagrebu ustanovilo Narodno Vijeće Slovencev, Hrvatov in Srbov, za predsednika pa je bil 17. oktobra izvoljen dr. Korošec. 16. oktobra 1918 je Nar. vijeće zahtevalo združenje vsega naroda SHS v neodvisno državo. Korošec je 25. oktobra 1918 še z nekaterimi drugimi politiki odšel v Švico, da bi tam dobil zveze z inozemskimi politiki in se informiral o položaju.

Ko je prišel v Zenevo, se je sešel dr. Korošec najprej s tamkaj delujočim Lazo Markovičem ter povabil takoj na razgovor še Pašiča in Trumbića. Korošec je izročil 4. novembra zaveznikiškim vladam noto, v kateri je zahteval, da priznajo Nar. več v Zagrebu kot vlado za Jugoslavoane bivše monarhije, nje same za zaveznikiški narod in jugoslovanske dobrovoljce za vojskujoče se stranko. Pri oficijelnih razgovorih naslednji dan, sta Korošec in Trumbić zahtevala v prvi vrsti priznanje Nar. vijeća, za skupne zadeve pa se ustanove skupna ministrstva. Na to je pristal tudi Pašič. Pašič je 7. novembra sprejel Korošec in Trumbićev predlog, ter z noto z dne 8. novembra v imenu arbske vlade priznal Nar. Vijeće zakonito vlado Jugoslovancov bivše monarhije.

Iz Zeneve je prišel Korošec 13. novembra v Pariz, da poišče stikov s francosko vlado in ostalimi zavezniki. Prizadeval si je doseči priznanje nove jugoslov. države in vlade. Obiskal je predsednika Clemenceauja, zunanjega ministra Pichona, Wilsonovega zaupnika House-a in še druge diplomate. V Parizu so Korošču delali razne ovire. Tako se je Koroševa vrnitev zavlekla pre-

ko 1. dec. 1918, ko se je v Belgradu izvršilo zedinjenje in proglasila kraljevina SHS.

20. dec. 1918 je bila v Belgradu sestavljena prva vlada nove države. Podpredsedniško mesto v vladi je imel Korošec, ki je prevzel tudi oddelek za zaščito dece. 2. aprila 1919 pa je prevzel ministrstvo za prehrano in obnovu zemlje. 19. februarja 1920 je bil postal minister za promet. V Vesničevi vladi je dr. Korošec predložil avtonomistični načrt ustave, ki je bil predložen tudi ustavotvorni skupščini kot odvojeno Koroščevo co mišljenje. Korošec je tudi vplival na Protiča, da je vzel v svoj ustavni načrt Slovenijo kot samostojno pokrajino in slovenshino kot državni jezik. Od konstituantne dalje je bil Korošec zvest svojemu proticentralističnemu programu.

Pri volitvah 18. marca 1923 je SLS dobila od 26 slov. mandatov 21, tako da je mogel Korošec poslej govoriti v imenu slov. naroda. Na strankino željo je stopil sedaj v stik s Hrv. republikansko seljačko stranko ter z njo in z Jug. muslimansko organizacijo osnoval federalistični blok v Zagrebu. Njegovemu prizadevanju je v prvi vrsti zahvaliti, da so Hrvatje spremenili svojo abstenenčno taktiko. Po volitvah 8. febr. 1923, v katerih je SLS dobila 20 mandatov, je bil dr. Korošec izvoljen tudi v Ljubljani. Korošec je z Davidovičem, Radičem in Spahom osnoval v skupščini blok nar. sporazuma in seljačke demokracije. S predsednikom nove vlade Veljo Vukičevićem je 10. jul. 1927 sklenil na Bledu volilni sporazum »blejski pakt« in postal 23. febr. 1928 vladni notranji minister. 27. jul. 1928 je Korošec ministriki predsednik sestavil vlado četvorice (Korošec, Vukičević, Davidovič, Spaho) in je obenem obdržal portfelj notranjega min. To je bila doba največje notranjo-politične krize.

Kmalu pa se je parlamentarna rešitev krize izkazala za nemogočo in Korošec je 2. jan. 1929 podal ostavko, nakar je bila s kraljevim proglasom z dne 6. jan. 1929 razveljavljena vidovdanska ustava in razpuščena narodna skupščina. V novi vladi generala Živkovića je bil Korošec minister za promet do 5. avg. 1929, nato je prevzel ministrstvo za šume in rude, a 28. sept. 1930 je demisioniral.

V začetku 1931. je bil kot predsednik Glavnega Zadržnega Saveza izvoljen za honorarnega profesorja za zadržništvo na kmetijski fakulteti belgradske univerze, kjer je začel predavati v letnem semestru 1931.

In potem je prišlo leto borb, leto 1932. Objavljen je bil program zahtev slovenskega naroda. Dr. Korošec je moral zaradi tega svojega dejanja iz Slovenije v internacijo, kjer mu ena in devet mesecev ni bilo dovoljeno delati za svoj slovenski narod. Po smrti kralja Aleksandra se začel spet pot dr. Antona Korošca v jugoslovansko politično življenje. 23. junija 1935 je kr. namestništvo poklicalo dr. Antona Korošca v novo vlado kot notranjega ministra, ki naj bi s svojo politično modrostjo in preudarnostjo pomagal gasiti politične strasti, ki so se v državi razvile in ogrožale celo obstoj naše domovine. Tri in pol leta je dr. Anton Korošec na tem nadvse odgovornem in težavnem mestu izpolnil svoje naloge. Pomirjeval je in uglašal ostrine političnih bojev, svetoval, snoval in pripravljaj tla za narodni sporazum s tiho vztrajnostjo in ne oziraje se na očitke z leve in desne iz vrst politikov, katerih neprijetno dediščino je prevzel. Ta čas je tudi doba njegovega silnega prizadevanja za ustvaritev številnih upravičenih želja in zahtev slovenskega naroda, ki si je hotel zgraditi hrame svoje kulture; ti namreč dajajo na-

Dobrotnik, mecen in človek

Temu malemu našemu narodu je v njegovih najtežjih dneh neko poklonilo moža, ki je kakor gora presegal malenkostne vršičke pomembnosti, do katere so se povzpeli naši vodilni ljudje pred njim, ob njem in se bodo po njem. Dr. Anton Korošec je bil resnično v vsakem pogledu naš voditelj, nezmotljiv, neprekosljivo skrbni in zanesljivi pastir, krmar z varno roko, oče slovenskega naroda. do slednje misli in srčnega utripa prežet od ljubezni do svojega neobogljene, majhnega ljudstva. Velik v svojem miru, nedosegljiv v vseobvladajoči vedrosti, obziren, razumen, nikoli prenapljen, pa vendar vselej pravi hip posegajoč taktik, nadvse spreten strateg, ki je namah pregledal in ocenil slednji položaj, igralce, ki v svojih bitkah nikdar ni napravil napačne poteze, sijajni čelnik ljudstva, kateremu je služil in ki mu je neomajno zaupalo.

Drugo pero bo opisalo vso njegovo politično veličino, ves neprecenljivi dar, smotrnega, nepogrešljivega voditeljstva, dar, ki je tako redek, njegov pogum v boju, njegovo preziranje nevarnosti, njegovo modrost in vse te lastnosti, ki so mu dajale format največje osebnosti med nami, format evropske veličine in resnično svetovnjaškega značaja. Temu velikemu človeku se ne prej ne slej med nami ne bo našel niti približno podoben. Vsak, kdor je kdaj koli prišel z njim v stik, preprost človek ali pomemben politik, domač ali iz zamejstva, si je moral priznati, da je podlegel vplivu njegove vseobvladajoče osebnosti.

Knjige bodo pisale o njem, tisočere strani popisale njegove zasluge šele zdaj, ko je skromen kakor vsi veliki odšel od nas. V življenju mu ni bilo za mir in kadilo, po njegovem slovesu šele bodo suha zgodovinska dejstva njegovega dela zasijala v blišcu zahvale, ki smo mu je dolžni, preneka roka bo zapisala plamtice besede slave k njegovemu imenu, in srea, ki jim je bilo to dano, bodo v zanesenih hvalnicah povedale vsaj nekaj tega, kar občuti ves slovenski narod hvalečnosti do moža, ki mu je toliko dal, toliko pomenil in čigar izguba v resnici ne samo nam, ampak vsej naši mladi državi pomeni vrzel, ki je nihče ne bo mogel izpolniti.

Kdo pa bo kdaj dovolj primerno povečeval njegove druge lastnosti, vrline dobrotnika, mecena, človeka?

Dr. Anton Korošec je imel zares zlato srce. Prošnje ni mogel odbiti, pomoči ne odreči potrebnemu. Kar je imel, je razdal. Kdor se je nanj obrnil, nikoli ni odšel razočaran. Koliko tisoč in tisoč ljudi se ga z ganjeno hvalečnostjo spominja, ko jim je ustregel v stiski in jim pomagal iz stiske! Kadar je šel med ljudi, je poslušal njihove prošnje, se zanimal za njihove potrebe, podpiral njihova stremeljenja — pa ne kakor dela večina, z obljubljenimi in ljubeznivimi besedami, ampak z dejanskimi in takoj! Kaj denarja je razdal siromašnim, ki so se nanj obrnili v svoji revščini, koliko organizacij je podprl, kolikim društvom in zasebnikom je naklonil svojo pomoč! Ni ga stanu, ki bi se ga ne spomnil. Koliko je pomagal dijakom, delavcem, kmetom v svoji blagoslovljeni nesebičnosti, ki ni poznala meja! Nikdar med nami ni bilo in ga ne bo voditelja, ki bi bil tako darežljiv, tako dobrega srca, tako prizanesljiv, obziren, širokogruden — saj srea, tako prizanesljiv, obziren, širokogruden — saj ni odrekel pomoči niti tistim, ki so bili drugega prepričanja in drugačnega nazora, kadar so prišli

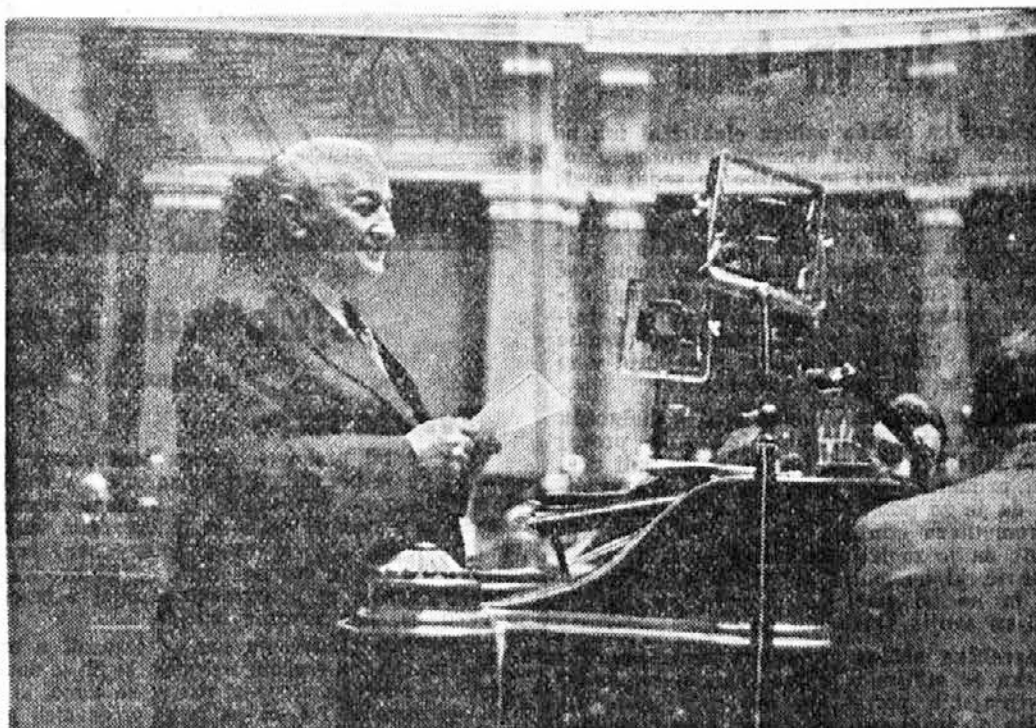
v stisko. O kom drugim med nami lahko rečemo še kaj takega?

Voditelj slovenskega naroda pa je bil tudi izobražen kakor redkokdo med nami. Vzor kulturnega Slovenca je bil — in kdor se je kdaj z njim pogovarjal, je moral ostrmeti, ko je videl, kako presenetljivo do vseh podrobnosti pozna kulturne razmere pri nas, vse najmanjše odtiske struj in prizadevanj tudi pri mlademu rodu literatov, upodabljačih umetnikov in glasbenikov. Nešteti med njimi pa se z globoko hvalečnostjo spominjajo tega velikega moža, ki jim je neutrudno prihajal ob vsaki priliki na pomoč, ne samo z besedno vzpodbudo, ampak z dejanjem. V priznanje za izredne zasluge na kulturnem polju je postal tudi častni doktor naše univerze — toda še večjo čast bo užival vselej v srcih mož, ki vedo, kaj jim je dobrega napravil in kako jim je pri bojih, načrtih in stremljenjih stal ob strani ter jih podpiral s svojo vse razumevajočo blago dobrosrčnostjo. Resnično, dr. Korošec je bil in še dolgo bo največji mecen, kar so jih doslej slovenski kulturni delavci imeli.

In kdo bo popisal čar njegove osebnosti, ki si je znala brez sleherne vsiljivosti ali narejenosti vzeti v zakup srca vseh nepreglednih množic in vseh posameznikov, ko je stopal med njimi, sam fant med fanti, slovenski človek s smejljajočim se, podjetnostjo polnim, mladostno razigranim obrazom in z rdečim nageljnom v gumbnici! Preprost, dostopen, dober pa obdarjen s privlačnostjo in pomembnostjo, da bi ga tako našli, tudi če bi se skušali skriti in izgubiti v množici. Ponosno in radostno smo gledali na tega velikega moža, srečni in Bogu hvaležni, da nam je dal takega, resnično ljudskega, resnično našega, nam iz src in misli izbranega in izrezanega voditelja. Vse oči so se zasvetile, ko je stopal med nami in nam govoril. In kakor se je znal vesti neprisljivo in imponantno kot gospod med največjimi gospodi, dostojanstven in popoln, je bil priljuden, odkrit, šegav in domač med preprostim ljudstvom. Kako rado ga je imelo prav zaradi te njegove krasne lastnosti paše preprosto ljudstvo, naš očanec in naša ženica, naša kmetska in deavška mladina.

V ožji družbi je bil dr. Anton Korošec najprijetnejši družabnik. S svojim zlatim, duhovitim humorjem in s svojo zdravo šegavostjo je znal vselej poskrbeti za najboljšo in najvedrejšo razpoloženje. Koliko anekdot o njegovih duhovitih izrekih kroži med ljudmi, med znanci, ki so ga pobliže poznali! Prehvaliti ne morejo ne njegove že od rojstva gostoljubne prirode, v družini njegove vedre, pa nikdar žaljive zbadljivke, njegovih čudovitih domislic in podjetnosti, ki so pričale, da ga, čeprav je bil že v letih, mladostna svežost in fantovska prešernost še nista prav nič zapustili. Koliko bistrih in šaljivih šal je še potubtal, včasih v Ljubljani, včasih v Beogradu. Škoda samo nekaj: da teh domislic, anekdot in izrekov nihče za njegovega življenja ni zapisoval, da bi nam ostale trajna last, zapuščina in dokument njegove dobre, zlahtne in vedre človeškosti!

Slava velikemu možu! In če je kdaj komu med Slovenci ob zadnjem slovesu bilo obljubljeno, da njegov spomin med nami nikdar ne bo ugasnil, potem to velja za dr. Antona Korošca. Njegov duh in njegov spomin bosta res večno živela med nami!

Dr. Korošec — predsednik senata

322 občin je voditelja našega naroda izvolilo za svojega častnega občana. (Diplome so povezane v skupno knjigo.)

Vesti 14. decembra

Nemški minister za telesno vzgojo von Tschammer und Osten je nenadno dopotoval v Rim.

V Holandski Indiji so zdaj nabrali prostovoljnih prispevkov za angleško obrambo toliko, da so z njimi kupili 63 lovskih letal vrste »Spitfire« ter 18 bombnikov vrste »Lockhead«. Razen tega so zbirali tudi za lastno letalstvo.

Svoboda izražanja misli je bila Angliji vedno nevarna tam, kjer je imela kake svoje koristi. Zato je to svobodo zatirala in jo še vedno zatira. Lahko se verjame angleškemu notranjemu ministru Morrisonu, ki je dejal, da nikdar ne bi bil izpustil Hitlerja iz ječe, če bi bil on na vladi tedaj, ko se je Hitler boril proti tedanjemu redu v Nemčiji. Angleškemu notranjemu ministru se lahko verjame, da bi bil pripravil do molka in spravi s poti vse tiste, ki so Nemčijo pripeljali v sedanji položaj, piše »Nemška diplomatska korespondenca«, glede odneva, ki ga je imel Hitlerjev govor v Angliji.

Angleške oblasti so določile hišni zapor za vso italijansko višjo duhovščino v Jeruzalemu. Na domu je interniran med drugimi tudi patriarh Barlassina, ker je pred kratkim izjavil, da angleška uprava v Palestini ni v skladu s svetostjo te zemlje.

Od začetka sedanje vojne so Italijani sestrelili 667 angleških in grških letal, sami pa jih izgubili 110. Potopili so Angležem 37 vojnih ladij in podmornic, 56 angleških vojnih ladij, med njimi 7 oklopnih, 29 križark ter 6 letalonosilk je bilo poškodovanih. Italijani so izgubili 23 vojnih ladij vseh vrst, poškodovane pa so bile 3 oklopnice in 1 rušilec, pravi italijansko uradno poročilo o angleških ter laških izgubah v sedanji vojni. Angleži uradno trdijo, da toliko brodovja sploh v Sredozemlju nikoli niso imeli.

Novo letalsko orožje so uvedli te dni Angleži, in sicer lovski letala, oborožena s topovi. Do zdaj so lovci imeli za napad in obrambo samo strojno. Novo orožje se je v zadnjih bojih zelo dobro obneslo, poroča angleško letalsko ministrstvo.

Angleški kralj je včeraj obiskal mesto Birmingham, ki je zadnje čase hudo trpel zaradi množinskih nemških napadov. Ogledal si je škodo. Velike množice prebivalstva so ga navdušeno pozdravljale.

Pred nekaj meseci se je Anglija precej bala vdora na svoje ozemlje. Danes — in uspešno preprečuje nemški vdor. Vrh tega še pomaga Grkom na vseh bojiščih. Vse to priča, kako je zaradi ameriške pomoči bojna sila Anglije zrastle, sodi vodilni turški list »Ulus«, čigar pisanje ni vedno v skladu z nevtiralnostjo.

Oddelek nemških policistov je odpotoval v kolonije, da se bo tam seznanil z novim življenjem in novimi službenimi načini ter se usposobil za bodočo službo v kolonijah, ki jih bo po sedanji vojni dobila Nemčija, poročajo nemški listi. Ni pa znano, v katere kolonije so ti policisti odpotovali.

Vojna bo dolga, huda in bo zahtevala velike žrtve, piše glasilo italijanskega zunanjega ministra, »Telegrafo«.

Vse prireditve odpovedane zaradi narodnega žalovanja

Zaradi smrti voditelja slovenskega naroda, predsednika senata in ministra prosvete, gospoda dr. Antona Korošca, odpadejo od danes naprej do vštete dne pogreba vse gledališke, kinematografske in vse druge javne predstave, vse prireditve ter zabave in javna zborovanja. Izvzete so samo žalne seje in žalna zborovanja.

Banska uprava.

Posvet med Rooseveltom in bratom angleškega kralja

Miami, 14. decembra. Reuter: Razgovor med bratom angleškega kralja, Windsorskim vojvodom, in predsednikom Rooseveltom je trajal poldrugo uro. Razgovor se je nanašal na načrt olenzinskih oporišč na Antilih. Predsednik Roosevelt je priredil kosilo na čast vojvodi na križarki »Tuscaloosa«. Windsorski vojvoda je izjavil častnikarjem, da se je s predsednikom Rooseveltom razgovarjal o pomorskih oporiščih na vseh Antilih, ter tudi o tem, kako bi Amerika lahko z Anglijo sodelovala.

Vojna v Severni Afriki:

Angleško prodiranje proti Sollumu

Nekje v Italiji, 14. dec. Italijansko vojno poročilo št. 189, pravi: Na meji Kiremaike, med Sollumom in Sidi Baranijem ter v puščavskih predelih jugovzhodno od Sidi Baranija, ki se včasih hudi boji med našimi četami, ki se bore zelo hrabro in med sovražnikovimi kolonami. Naši lovski in bombniški oddelki so navzle puščavski burji neprestano leteli od zore do mraka in bombardirali ter metali zažgalne bombe na sovražnikove enote. Od 9. t. m. je bilo zbitih skupno 18 sovražnikovih letal. V istem času se 12 naših letal ni vrnilo.

London, 14. dec. O. Po petih dneh srditih napadov v libijski puščavi boji še vedno trajajo. Angleške čete s pomočjo mornarice in letalstva prodirajo. Uradno poročajo, da so ujeli še več tisoč italijanskih vojakov, razen 20.000, ki so jih ujeli pred dvema dneva pri Sidi Baraniju. Ujeli so še dva generala in jih je sedaj pet v angleškem ujetništvu. Zajet je bil ves vojni material, katerega je pripravil maršal Graziani za ofenzivo proti Aleksandriji. Zasegli so tudi ogromne količine hrane in petroleja. Angleško letalstvo neprestano bombardira umikajoče se čete in italijanska letališča. Včeraj so Angleži bombardirali Tobruk in so povzročili velike požare. Angleško letalstvo bombardira tudi na jugu Sudana v vzhodni Afriki in Abesiniji. V Gubi so povzročili več požarov, v Diredau pa so zažgali motorizirani transport. Reuterjev poročevalec pravi, da so bile prva in druga divizija libijske armade in četrta divizija Črnih arabe pri Sidi Baraniju, deloma ujete in deloma razpršene od angleških čet. 63. diviziji pa so povzročili Angleži hude izgube. Reuter poroča, da bodo angleške čete posekale na podoben način vdreti do morja med Tobrukom in Sollumom, da bi zavzele Sollum, kakor so zavzele Sidi Barani. Pri tem napadu jim bo vojna mornarica vveliko pomogla.

Kairo, 14. decembra. o. Uradno poročajo, da so angleške izgube v sedanji ofenzivi malenkostne. Čete prodirajo tako naglo, da ni mogoče sproti dobivati podrobnih podatkov. Vrhovni poveljnik angleške vojske na Bliznjem

vzhodu, general Wavel, je izdal vojski dnevno zapoved, v kateri pravi:

Naš uspeh v puščavi pomeni odločilno razdobje v vojni, ki utegne sedanjo vojno skrajšati za precej mesecev. Mi smo močnejši od nasprotnika v vsakem oziru, razen po številu: v izurjenosti, v streljanju, v materialu. Dolgo smo čakali, toda ko je prišla naša ura, smo trdo udarili.

Poročajo, da ni doslej niti eno italijansko letalo napadlo angleškega brodovja, ki neprestano obstreljuje sovražne postojanke med Sidi-el-Baranijem in Sollumom.

48. dan vojne med Italijo in Grčijo Grška poročila o dosedanjem voj. plenu

Nekje v Italiji, 14. decembra. Stefani. 189. italijansko uradno poročilo pravi:

Na grškem bojišču nič posebnega. Manjši napadi krajevnega značaja so bili odbiti.

Atene, 14. decembra. o. Uradno poročajo, da boji na južnem, srednjem in severnem albanskem bojišču še vedno trajajo in da so izidi teh bojev za grške čete ugodni.

Na jugu so grške čete vkorakale v Porto Palermo, sredi poti med Santi Quaranta in Valono.

Na srednjem bojišču prodirajo grške čete proti Tepeleniju, katerega že ogražajo. Na severnem bojišču so grške čete s pomočjo topništva zavzele nekatere nove postojanke.

Grki so v teh dneh zajeli večje število italijanskih vojakov in se nahaja v grškem ujetništvu do sedaj nad 200 častnikov, nad 7000 vojakov, 120 topov večjega kalibra, 55 manjših topov, 700 strojn. nič, večje število tankov ter 250 oklepnih voz.

Od tu in tam

Belgrajska občina dobiva električni tok od elektrarne, ki je last švicarske družbe »Moč in luč«. Predstavnik te družbe se sedaj mude v Belgradu in skušajo uveljaviti svojo zahtevo, da se električni tok podraži zavoljo povišanja proizvodnih stroškov in zaradi povišanja plač uslužbencem. Iz tega namena so imeli več sestankov z županom Tomičem in drugimi občinskimi funkcionarji. Obenem pa je belgrajska občina sprožila predlog, da bi električno centralo od Švicarjev odkupila. Pogajanja v to smer bodo še nekaj časa trajala.

Gripa se je začela naglo širiti v Belgradu in drugih krajih. Bolnišnice imajo že precej takšnih bolnikov v negi, bili pa so že tudi prvi smrtni primeri. Tako poroča belgrajska »Politika«, da je za posebno vrsto nagle gripe umrl sin prometnega ministra inž. Beslića. Poročajo pa tudi, da je zbolel predsednik vlade Dragiša Cvetković, ki bo moral nekaj dni ostati v postelji in ne bo smel po nasvetu zdravnikov opravljati svojih službenih poslov.

Zagrebska občina je najela novo posojilo v znesku 30 milijonov dinarjev za nakup živil in življenjskih potrebščin za svoje prebivalstvo. Na občinski seji so sklenili, da bodo denar v prvi vrsti porabili za nakup pšenice, rži, koruze in drugih žitaric, potem pa tudi za nakup sladkorja, riža, olja in podobnega. Občina je sklenila dalje, da bo skrbno pazila na živilski trg in ne bo dopustila nobenega veriženja ali pa podraževanja živil. Posebno bo poostroila nadzorstvo nad trgovanjem z moko in nad cenami ter kakovostjo kruha. Ustanovila pa je tudi poseben urad, ki bo skrbel za preskrbo prebivalstva s petrolejem. Razen v tem uradu, ne bo mogoče nikjer drugje kupiti petroleja. Cena je določena na devet dinarjev liter.

Pred belgrajskim sodiščem je bil oproščen zdravnik dr. Milošević, katerega proces je vzbujal silno zanimanje vse javnosti. Dr. Milošević je bil obtožen, da je s pretiranimi količinami ostrega zdravila pospešil, oziroma celo povzročil smrt Edite Nikolič, soproge inž. Nikolića. Pred sodniki so defilirali številni prestolniški zdravniki specializirani v vseučiliški profesori, ki so podajala svoja strokovna mnenja o tem medicinskem primeru. Slo je za ugotovitev vprašanja, ali je dr. Milošević proti medicinski praksi uporabil pretirano količino strupa, da bi preganjal iz bolnice trakujoč, ko pa je bila bolnica dejansko bolna na drugi bolezni, kakor se je bilo ugotovilo ob raztelesenju njenega trupla. Končno je bil pozvan glavni sanitetni svet, da poda svoje strokovno mnenje. To poročilo je reklo, da dr. Miloševića ne zadene krivda, kajti bolnica je bila telesno neodporna in je zato podlegla. Končno je sodišče zaključilo dokazni postopek in dr. Miloševića oprostil. Državni tožilec se ni zadovoljil s sodbjo.

Po svoje je bil podjeten belgrajski trgovec Radenko Nedeljković, ko je najemal paglavce in zapuščene dečke, da so kradli cement in ga njemu oddajali. Paglavci so oprezovali okrog novih stavb in prežali na priliko, da so sunili zdaj tu zdaj tam po kakšno vrečo cementa. Trgovec jim je za nagrado dajal po pet dinarjev, katere so dečki takoj gorke znosili v kinematograf. Nazadnje so jih pa le prijel in prignali na sodišče. Dečki so bili posvarjeni, trgovec pa je dobil štiri mesece strogega zaporja in 40.000 dinarjev denarne kazni.

Predsednika vlade Dragiša Cvetkovića in hrvaškega bana dr. Ivana Šubašića je izvolil za častna občana občinski odbor v Bitolju. Za predsednika vlade Cvetkovića je bilo rečeno, da je velik prijatelj Bitolja in zaslužen za razvoj tega mesta v kulturnem in socialnem pogledu. Hrvaškega bana dr. Šubašića pa so izvolili za častnega občana zato, ker je s svojim govorom v Čakovcu pravilno označil pomen bitolskih žrtvi in je s svojim darom 100.000 din dal pobudo za zbirke v korist Bitolja tudi na Hrvaškem.

Skoraj v vsej državi je zapadlo precej snega. Tudi v severni Dalmaciji ga imajo proti običaju. Ob obali divja že nekaj dni burja, ki je ohladila ozračje, da je nastopil precejšen mrz. S težavami se bori tudi plovlja, zlasti pa plovba na odprtem morju. Z Dalmatinski Zagori je sneg onemogočil cestni promet in potrgal mnogo telefonskih žic. Telefonska zveza med Splitom in Zagrebom je pretrgana.

Motni časi, kakršni so, so kot nalašč prav ugodni za razne ljudi, ki so se sebi prepričali, da imajo od narave dar napovedovanja bodočih dogodkov. Tako poroča belgrajsko časopisje, da se je v Sarajevu naselila neka ženska iz Petrovgrada, ki se odlikuje po svojih napovedih za bodočnost, katere pogostokrat drže. Ta ženska je povabila tudi časnika in jim napovedala, da bo sedanja vojna trajala še tri leta in da bo prihodnje leto prišlo do moritve otrok. Leto 1942 bo zelo plodno, vendar pa bodo koblice po vsem svetu uničile mnogo plodov. Po končani vojni bodo v mnogih državah neredi in prekucije, le Jugoslavija bo ostala cela in mirna, ker se je vojna ne bo dotaknila. Končno je rekla ženska, da bo prihodnje leto Francija doživela hud potres.

V 104. letu svoje starosti je umrl v Habi-jancu pri Osijeku kmet Ivan Bošnjak. Mož ni v življenju užil nobene posebne dobrote. Bil pa je navzlic temu nepoboljšljiv veseljak, ki je tudi v svoji pozni starosti rad posedal pri kozarčku slivovke in pripovedoval mladini o starih davnih časih, ko je bilo še mnogo boljše kakor danes. Zadnje tedne je poboleval, a smrt je prišla nenadno in je domači niso pričakovali. Bošnjak je zatrjeval ljudem, da ga je le veselost in vedrost držala tako dolgo pokoncu.

Krasen salonski vagon in poseben moderen stroj je poslala Nemčija pred nekaj dnevi skozi Maribor v Turčijo za predsednika turške republike İsmeta İnena. Vagon in lokomotivo so izdelale nemške tovarne v Kasselu, ki bodo izdelale še nekaj deset lokomotiv za Turčijo, kakor določa trgovska pogodba, katere je bila sklenjena med Nemčijo in Turčijo še lani. Odlej bodo lokomotive in železniški material v Turčijo dobavljali Angleži.

O zadnji poplavi v Bosanski Posavini govorijo poročila, da je strahno prizadela 40 vasi. Tam so ljudje ostali brez krova in brez hrane, kajti voda je popolnoma porušila 3000 hiš in uničila ljudem poleg hrane in živinske krme tudi vse vodnjake. Banska oblast v Zagrebu je prebivalstvu prihitela na pomoč, ker je bila nagla pomoč nujno potrebna posebno zaradi tega, ker je okrog 20% ljudi zbolelo. Strokovnjaki zahtevajo, da se nujno uredi nekatere reke in ojačijo zaščitni nasipi, posebno pa bi bilo treba povišati za en meter nasipe na bosanski strani.

Ljubljana od včera do danes

Ljubljana, 14. decembra.

Zvezde žari o

Tak je bil naslov snočnjega prosvetnega večera, ki ga je priredila Prosvetna zveza v franciškanski dvorani. Predavatelj je seznanil številne poslušalce s tajnimi vsebinami, z zvezdami in nebesnimi telesi. Ker je malo komu dano, razen astronomom in še tem le malo, da bi prodrli v vsebinje, nas je g. predavatelj popeljal z besedo in sliko tja, kjer »zvezde žarijo«.

V svojem predavanju nas je seznanil z najvažnejšimi planeti sončnih sistemov, ki jih je doslej znanih lepo število. Popeljal nas je na Luno, ki je tako »blizu« nas. Največ pa je g. predavatelj govoril o viru življenja, o soncu, do katerega bi rabili z dobrim letalom »le« 34 let. Spoznali smo dalje še planete Jupiterja, Marsa, Saturna itd. Našel je nadalje še najraznovrstnejše »otroke« Sonca. Glede lune pa je omenil, da ima Zemlja le eno, dočim ima Mars dve, Jupiter devet, Saturn celo deset in še celo Uran ima štiri... Na skioptičnih slikah smo spoznali razna ozvezdja, ki so bila marsikomu doslej neznana.

Vse zvezde so velika sonca, je dejal g. predavatelj. Vega je 64, Severnica 1000 krat, Aldebaran 120.000 krat, Betelgeza v ozvezdju Oriona pa celo 2 milijonkrat večja od našega Sonca. Bajne številke so to, ki jih komaj razumemo. Vendar se nam zde ti sončni velikani le male lučke. Ogromne razdalje nas ločijo od njih. Nepojmljivo daleč so ti velikani od nas. Do Severnice je daleč »le« 300 svetlobnih let. Poslušalci so z napetostjo sledili izvajanjem predavatelja, prof. Franca Suštaršiča, ki je bil ob koncu deležen tople zahvale za svoje zanimivo predavanje.

Vlom v lučilnico riža

Lučilnica riža tam v Linhartovi ulici nima miru pred tatovi, ki jo zelo pogosto obiskujejo. Tudi včerajšnjo noč je prišel na obisk doslej še neznan tat, ki pa je odšel iz lučilnice prav tako praznih rok kakor je vstopil. Ze na vhodnih vratih je imel precej sitnosti, preden je izbežal iz vrat od znotraj ključ. Ko mu je to uspelo, je pa vrata s ponarejenim ključem odprl. Potem mu je bilo delo lahko. S ponarejenim ključem je odprl tudi pisarniške prostore. Tu je prebrskal vse predale omare in vse kotičke, koder je le malo slutiti, da bo denar. Kljub temu, da si je dal tat pri brskanju precej opravka, le ni prišel do zelenega. Denarja ni bilo. Na svojo žalost je moral vlomilec oditi praznih rok. Ker je to letos že četrty vlom v isto podjetje, ne bo napačna sumnja, da vlamljajo v lučilnico vedno eni in isti ljudje. Pri dveh vlomih so sicer odnesli nekaj plena, nato pa so postali tudi ljudje v lučilnici bolj previdni in raje denar odnesejo na varno. Policija drznega vlomilca zasleduje, toda doslej še brez pravega uspeha.

Predavanje o nemški delovni fronti

Snoči je imel oddelni vodja Nemške delovne fronte g. Treiz v Trgovskem domu propagandno predavanje, ki je imelo naslednjo temo: Organizacija in smoter delovne fronte (mir v obratu), storilno tekmovalstvo nemških obratov (zvišanje proizvodov) in uravnava prostega časa (moč po radosti). Številni poslušalci so sledili zanimivemu predavanju. Med odličnimi poslušalci smo opazili dr. Bogataja v imenu g. bana, ljubljanskega župana dr. Adlešiča in italijanskega konzula Gue-rini Maraldija. G. predavatelja je naj prej predstavil nemški konzul g. dr. Brosch.

G. predavatelj je nato razvil vse delovanje Nemške delovne fronte od leta 1933, ko je prišel na vlado narodni socializem. Tedaj je bilo v Nemčiji 7 milijonov brezposelnih, katerim je bilo treba dati dela. Delovna fronta se je morala boriti z najrazličnejšimi ovirami. Nemci so nadomestili kapital z delom in človekom. Sedaj je v vsaki nemški tovarni ali obratu vsak oddelni vodja odgovoren ne za stroj, ampak za človeka. Potem je govoril o graditvi velikih stavb, v katerih imajo nemški delavci udobna stanovanja, o gledališčih, kinematografih, športnih organizacijah in drugih ustanovah, ki so vse ustanovljene v korist nemškega delavca. V njih imajo delavci znaten popust. Zabele si lahko vsakdo privoščijo, kolikor hoče, le če ima časa dovolj. Počasi z leti je bil premosten prepad med nekdanjo buržoazijo in delavstvom. Nič manjšo skrb ni imela Delavska fronta za kulturni preporod naroda. Vse dosedanje organizacije so združene in štejejo skupno nad 24 milijonov članov. Dobro je preskrbljeno za počitek in za dopust. Zato ima nemška Delavska fronta poseben odsek, »Kraft durch Freude«, ki razpolaga z velikimi ladjami in morskimi kopališči, v katerih morejo delavci prebiti svoj dopust za majhen denar. Za predavanje je bil predavatelj deležen tople zahvale poslušalcev.

Kaj so vse našli in prijavili pol ciji v novembru

V včerajšnji številki smo priobčili, kaj vse so ljudje izgubili. Danes naj pa javimo, kaj so posamezniki našli in prijavili policiji. Na policiji se nahajajo sedaj tile predmeti, ki čakajo svojega lastnika: 1 double zapestnica, ena moška zapestna krom-ura, 1 medenina broša s kamenčki, 1 rjava denarnica s 750 dinarji, 1 usnjata temno zelena denarnica z 21 dinarji in rožnim vencem, 1 črna usnjata denarnica, 1 črna usnjata denarnica z 81 dinarji in ključkom od kolesa, 1 črna usnjata denarnica z 125 din, 1 modra denarnica z 21 din, 1 listnica z dvema živinskima potnima listoma, 1 obrabljena aktovka, 1 aktovka, v kateri sta bili dve stari srajci, 1 suknjič, salama in hlebec sira, 1 otroška ročna torbica z 2 din, 1 modra knjiga za krojače, 1 bela halja s kapuco, 1 ponošen klobuk, 1 sveženj ključev, 1 pisan prtiček, 1 svinčena cev in 1 častniška sablja.

CONTINENTAL

na ugodne mesečne obroke

IVAN LEGAT

Ljubljana, Prešernova 44
Maribor, Vetrinjska 30

Precej stvari so ljudje pozabili tudi v železniških vozovih. Naslednji predmeti so bili najdeni: 66 dežnikov, dežnik in risbe, dežnik in palica, dežnik in aktovka, 18 klobukov 3 suknjiči, 1 površnik, 1 častniški plašč, 4 pari galoš, 1 par novih moških čevljev, 1 par novih copat, 9 plaščev, 1 kožuhovinat ovratnik, 1 zavitek, 1 boa, 1 šal, 5 parov rokavic, 1 moške hlače in toaletne potrebščine, 5 čepice, 2 para naočnikov, 19 aktovk, 1 aktovka, v njej rokavice in epica, 5 kovčegov, 1 fotoaparat, 1 aktovka in mreža, 1 stara delovna obleka, 1 nova delovna obleka, 1 prazna ročna torbica, 1 košarica s praznimi vrečicami, risalna deska, 1 račna sesalka od kolesa, 1 cepin, 1 zavitek, v njej dve vreči z jute, 1 zavitek dekleškega perila, 1 zavitek posteljnine, 1 zavitek (v njem dežni plašč in galoše), 1 zavitek z razno vsebino, 1 zavitek (v njem nove moške hlače), 1 zavitek živil, 1 zavitek umazanega perila, 1 zavitek tkanine, 1 zavitek z delavno obleko in 1 zavitek z jabolki in denarnico z gotovino 20 dinarjev.

Vse te predmete lahko dobe oni, ki so jih izgubili, na upravi ljubljanske policije.

Škofja Loka

Kolodvorsko cesto bodo modernizirali. Čisto gotovo je, da je cesta, ki veže Škofjo Loko z njenim kolodvorom, ena najbolj prometnih cest v Sloveniji, saj po svojem prometu daleč nadkrijuje promet na gorenski državni cesti, kar je bilo že nešteto krat ob zaznamkih prometa ugotovljeno. Na tej cesti se namreč združijo ves promet, tako lokalni od mesta do kolodvora, kakor tudi promet iz dolin Selske in Poljanske. Po njej pa teče tudi ves promet iz teh krajev na Gorenjsko kakor tudi v Ljubljano in druge kraje. Zato so se tukajšnji činitelji, zlasti pa župan Žihel kot cestni načelnik že pred diktaturo zelo trudili, da bi se cesta modernizirala, to je betonirala v vsej svoji trkilometrski dolžini. Res je bilo že takrat pri oblastnem odboru nekaj razumevanja za to in kazalo je, da se bo ta velika želja vsega tukajšnjega prebivalstva izpolnila v doglednem času. A prišla je nesrečna diktatura in z njo popolno nerazumevanje za vsakršne ljudske potrebe. Zadeva je zaradi tega seveda zaspala. Treba je bilo zopet vrniti naših mož na odločilna mesta, da se je stvar premaknila z mrtve točke. Po večletnem prizadevanju našega celotnega odbora stojimo danes pred uresničenjem. Banska uprava je pokazala zlasti veliko razumevanje, ker se je v zadnjih letih promet na cesti potrojil. Zato cesta seveda silovito trpi in jasno je, da je bilo, da jo cestni odbor s svojimi sredstvi nikakor ne bo mogel vzdrževati, če ne bo modernizirana. Zato se je banska uprava odločila. V jeseni so že pričeli s pripravljalnimi deli. Namreli so v kamnolomu v Podpulverci ogromne količine kamena in ga zvozili k gostilni »Plevna« in še na nekaj drugih kupov. Vsi stroji so že prispeli. Spomladi pa, kakor hitro bo vreme dopuščalo, bodo začeli z deli na več krajih hkrati. Prej pa bodo še popravili za silo odsek stare ceste od Plevne do mesta, po kateri bo med delom šel ves promet. Česta bo betonirana, osem metrov široka in tri kilometre dolga. Obenem bodo pa tudi tlakovali Lahov klane z granitnimi kockami, asfaltirali cestišče na Spodnjem trgu in tlakovali s kockami klance »Grabens«. S temi velikopoteznimi deli je za prihodnje leto zagotovljen zasluhek veliki večini naših delavcev, cesta pa bo enkrat za vselej dokončno urejena.

PLETENINE TELOVNIKI PULOVERJI JOPICE ITD.

IZ ČISTE VOLNE
ZA DAME, GO-
SPODE IN DECOModno in športno blago
za srajce po meri v naj-
novejših vzorcih. Dam-
sko perilo, kravate, nog-
gavice, rokavice, žepni
robci, brisače in vse
ostalo modno blago v
največji izbiri nudi naj-
ugodnejše spec. trgovina

ALOJZI POTRATO PREJ

Jos. Kunc & Co.

Ljubljana, Miklošičeva 32, tel. 30-13
Frančiškanska ul. 2

Ne zamenjajte naših domačih izdelkov z drugimi manj vrednimi! Kroji so brezhibni, kakovost blaga pa odlična!

Iščemo

skladišče

večje (ali več manjših od 30 do 900 m² površine), je lahko tudi nizko, s pripravnim dovozom, prednost bližina carinarnice ali kolodvora. — Ponudbe na upravo lista pod »SUHO SKLADIŠČE«.

Še en glas o krivdi za vstop Francije v vojno

Izvajanja bivšega ministrskega predsednika Flandina o tem, kako je prišlo do vojne

Bivši predsednik francoske vlade Flandin, ki je znan po svojih zvezah z Nemčijo, je dal zagnati v Parizu izjavo o odgovornosti za vojno. Glavno odgovornost nosi po njegovi sodbi dolgoletni predsednik vlade. Flandin o tem tako pripoveduje:

»Dne 27. avgusta 1939 sem obiskal Daladiera v njegovi pisarni in mu dobesedno rekel: Ta vojna bi bila zločin. Mora se preprečiti. Če hočeš, da te v senatu podpremo, tedaj se moraš začeti pogajati. V tem primeru lahko v senatu računam na naše popolno sodelovanje. Nemčija je odločena iti do kraja in Hitler ne bo popustil.

Daladier ni bil tega mnenja. Prepričan je bil, da Hitler ne bo vzdrljal pred zvezo med Francijo in Anglijo. Razen tega je francoski veleposlanik v Berlinu, Coulondre, brzojavil, da je Hitler na koncu. Zato se mu je treba upreti. Daladier je svoja obvestila o Nemčiji sprejemal samo od Intelligence Servicea in od nekaterih nemških beguncev.

Nemška vojna industrija je bila kos nalogam na vseh področjih. Ta industrija je s pomočjo izumiteljev, tehnikov, kemikov, voditeljev in delavcev zadostila vojaškim potrebam in bistveno pripomogla nemškemu zmaganju, za kar zasluži posebno zahvalo, je dejal kancelar Hitler včeraj, ko je sprejel ministra za vojno industrijo dr. Totha in njegove sodelavce.

Fašistična in narodnosocialistična revolucija sta osvobodili delavce suženjstva in zamenjali zlato z vrednostjo dela. Močni sta, ne samo zaradi svojih vojsk, temveč ker sta njuna naroda prešinjena z novim duhom in novo voljo. To silo je Italija dokazala že v Abesiniji in Španiji, a tudi njena sedanja vojna je revolucionarnega značaja in bo uničila mednarodno bogaštvo, tako in podobno, razpravljajo po poročilu agencije Stefani italijanski listi o zadnjem velikem govoru kancelarja Hitlerja.

Egiptovski kralj Faruk je podaril 300.000 dinarjev angleški vojski v Egiptu za približke ob Božicu.

Najdragocenejša pomoč, ki jo je Anglija dala Grčiji, je bilo sodelovanje angleškega letalstva. Angleški bombniki so tri tedne neprenehoma napadali italijanska vkrcavalna in izkrcavalna pristanišča, zbiranje črt in materiala in niso lal Italijanom miru ne ponoči ne podnevi. To je grški vojski omogočilo zbiranje ter uspešno napredovanje, sodi ameriški list »Cristian Science Monitor«.

Ameriški finančni minister Morgenthau je včeraj poklical k sebi vodilne uradnike iz finančnega ministrstva ter iz raznih ustanov za obrambo. Posvetovali so se dve uri o možnosti za večjo ameriško gospodarsko in vojaško pomoč Angliji, poroča agencija United Press.

Anglija je zavrnila vse predloge raznih ameriških organizacij, da bi dovolila pošiljati v države, ki jih je zasedla Nemčija, zlasti v Poljsko in Francijo, živež in življenjske potrebščine, je izjavil angleški poslanik v Washingtonu lord Lothian. Anglija ne mara odnehati zaradi tega, ker je prepričana, da bi razne te potrebščine porabili Nemci za nadaljevanje vojne.

Če bi se Združene države zapletele v evropsko vojno, bi se članice trojne zveze pogajale, ali naj v tem primeru vstopi Japonska v vojno ali ne. Upam pa, da se to ne bo nikoli zgodilo, ker se Japonska lahko z Združenimi državami sporazume in si z njimi mirno uredi svoje odnose. Ni razloga za vojno na Tihem morju, se glasi v glavnem prva uradna izjava novega japonskega zunanjega ministra Macuoka.

Bolgarija ne obupuje nad tem, da bo prej ali slej uveljavila svoje težnje, toda vendar mora ostati izven vojne ter se ne sme spuščati v tvegana dejanja, da bi dosegla uresničenje svojih ozemeljskih zahtev, piše voditelj bolgarskih socialistov Pastuhov. Njegovo pisanje pravi, da so bolgarski marksisti prav tako malo pacifisti, kakor bolgarski desničarji. Naj si skušajo naši levičarji dopovedati, da je to drugače.

Za novega predsednika italijanske komisije za izvedbo premirja s Francijo je bil imenovan general Camillo Grossi, ker se je prejnji predsednik, general Pintol, z glavnim organizatorjem italijanskega letalstva generalom Pelegrinettijem, ubil na poletu iz Rima v Turin.

Judovstvo je iz njegove okolice odstranilo vse tiste, ki bi lahko pomirljivo vplivali nanj, in to je bilo tudi razlog za odpoklic bivšega francoskega veleposlanika v Berlinu Francois Ponceta. Angleški veleposlanik v Parizu je zelo dobro razumel nemške predloge o Poljski, ki mu jih je sporočil v Ribbentrop Poljska pa nikdar ni izvedela za te predloge, ker jih poljski vladi nista sporočili niti francoska niti angleška vlada. Poljska zato ni poslala zastopnikov na pogajanja, ki jih je Nemčija pričakovala.

Ko je Daladier poslal vodjo Nemčije osebo pismo, na katero je ta odgovoril 27. avg. 1939, je bilo sklenjeno, da se ti pismi ne objavita. Vendar pa so nekateri francoski listi objavili Daladierovo pismo, niso pa objavili Hitlerjevega. Zaradi tega je nemški veleposlanik v Parizu protestiral in je zahteval, da se naj francoskemu ljudstvu objavi tudi odgovor, ki ga je poslal vodja Nemčije, da bi se tako obe pojmovanji lahko primerjali. Tiskovni oddelki pri nemškem veleposlanstvu je poslal listom francoski prevod Hitlerjevega pisma.

To pismo pa je Daladier preprečil tako, da je dne 27. avgusta, t. j. štiri dni pred poho domom nemških čet na Poljsko, uvedel cenzuro v Franciji. Tako je bila vsaka neugodna resnica zatajena. Vse, kar bi lahko rešilo mir s pomočjo tiska ali pa radia, je bilo potisnjeno ob stran.

Kredit, ki jih je Daladier zahteval od parlamenta za vojno, so bili izglasovani na podlagi dveh očitnih laži. Vlada je namreč izjavila, da so se pogajanja med Londonom, Parizom, Rimom in Berlinom in da bo vlada spet prišla pred parlament, če bo prisiljena napovedati vojno. Toda tudi to se ni zgodilo.

Tako razlaga dogodke, ki so privedli do vstopa Francije v vojno, omenjeni francoski politik. O njem smo slišali zadnje čase, ko so napovedovali, da bo stopil v sedanjo francosko vlado, kar se pa ni zgodilo, ker baje maršal Petain ni hotel sprejeti njegovih pogojev. Glavni del teh pogojev se je nanašal na čim tesnejše gospodarsko in politično sodelovanje med Francijo in Nemčijo.

Kdo je admiral Cunningham, poveljnik angleškega brodograja na Sredozemlju

Admiral sir Andrew Cunningham, glavni poveljnik angleškega sredozemskega vojnega brodograja je večji del svojega službovanja preživel v prav na Sredozemskem morju. Cunningham je prišel na ta položaj, ko je zamenjal sira Dudleya Pounda, ki je bil imenovan za pomorskega ministra.

Admiral Cunningham je vstopil v kraljevo mornarico že leta 1888, ko mu je bilo komaj 15 let. Doma je s škotskega. Oče je bil profesor. V zadnji svetovni vojni je bil poveljnik rušilec. Za hrabrost je bil odlikovan kot poveljnik rušilca »Scorpion« v Galkopolju. Njegov rušilec je izvajal najtežje in najbolj odgovorne ter nevarne naloge. Pripadal je znani peti skupini rušilec. Kadar je bilo treba nare-

Amerika se pripravlja na obrambo zoper napade iz zraka

Ameriški general James Chaney, ki je poveljnik obrambe pred zračnimi napadi, misli, da bo Amerika najprej napadena iz zraka, če se zaplete v vojno s katerikoli sovražnikom. Zaradi te nevarnosti je general Chaney že pričel organizirati posebne oddelke in enice, ki imajo nalogo takoj javiti prihod sovražnika in nastopiti v obrambi.

Z 20. novembrom so se pričele posebne vaje proti napadom iz zraka, pri katerih je sodelovalo 10.000 Newyorčanov. To so bili povečini nekdanji ameriški bojevniki, ki so se bojevali v zadnji svetovni vojni. Ti bojevniki bodo tvorili odsej poseben zbor opazovalcev in bodo organizirali dajanje znakov za nevarnost.

Vaje so bile najprej za zvezni državi Nova Anglija in New York, kjer je zlasti veliko industrije. Določili so že 650 mest za opazovalce neba. Vsaka opazovalnica ima neposredno zvezo z glavnim obveščevalnim središčem.

Straže na obalah bodo imele še posebno važno vlogo. Opazovalnice ob morju obali so kaj pripravo zgrajene, ker so ekrtne tako, da jih je le z največjo težavo odkriti.

Nič zato, ni razloga, da bi bili užaljeni. Vas bodo že zadosti kmalu vzeli! Pri teh besedah se je kar zvil od smeha.

Imela sva fleten pogovorček. Zdrdrni mi je v ducatih imena zaprtih častnikov. Tedaj so bili Tuhačevski in tovariši že v mreži. Niti najmanj ni dvomil, da bo tudi on kmalu prišel na vrsto.

Prišel sem bil samo za kratko v Sovjetsko zvezo, toda pretekla sta že dva meseca, ne da bi mi bili zapovedali, naj grem nazaj. Polagoma je postajalo neverjetno, da mi bodo dovolili zapustiti državo, ko je bilo čiščenje v rdeči vojski na višku. In tako sem brzojavil ženi v Holandijo, naj bo pripravljena, da pride z otrokom v Moskvo.

Dne 22. maja, na dan, ko je tudi usoda vojnega ministra Vorosilova visela samo na niti in so zdaj zdaj pričakovali njegovega padca, so mi sporočili, da pelje moj vlak ob 10 zvečer. Obrnil sem se na Mihaila Frinovskega, desno roko Ježova, in ta mi je potrdil, da moram zvečer odpotovati.

Tovariši so videli v tem znamenje, da mi v Kremlju brez-pogojno zaupajo. Toda, ko sem dospel v Bjelo-Ostrov na finski meji in sem zagledal znano postavbo krajevnega poveljnika, ki je vihtel v roki brzojavko in prihajal proti mojemu oddelku, sem si mislil:

»Zapoved ima, naj me prime!«
Mnogo so jih tako prišli ravno v trenutku, ko so hoteli čez mejo. Spraševal sem se:

»Pa zakaj, le zakaj me niso poprej prijeli?«

Vlak se je ustavil. Poveljnik me je pristrčno pozdravil. Brzojavka je bila samo stvar običajne uradne poti, sporočala mi je moj prihod in mi zagotavljala njegovo pomoč, kakor je to običajno pri uradnih skrivnih službah, ki potujejo z lažnimi listinami.

Še vedno sem nosil potni list, s katerim sem bil leta 1935 zapustil Sovjetsko zvezo. Po tem potnem listu sem bil Edward Miller, avstrijski inženir. Ta potni list so zame imeli vedno pripravljen v sovjetskem poslanstvu v Stockholm. Določeno je bilo samo za moja potovanja iz švedske v Sovjetsko Rusijo.

Maršal Petain na obisku v taborišču francoske mladine. Slika ga kaže pri ogledovanju kuhinje na prostem.

Drobne

Angleške oblasti so v Indiji zapre enega od Gandijevih tajnikov. Zapri pa so ga, ker je kršil vojne zakone in zaradi odpora proti angleškemu načrtom o sodelovanju med Anglijo in Indijo v vojni oziru.

Med nemško in bolgarsko vlado je bila sklenjena pogodba o dobavi bolgarskega tobaka lanske in letošnje žetve. To je doslej največji sporazum o dobavi tobaka in sicer gre za 40 milijonov kilogramov.

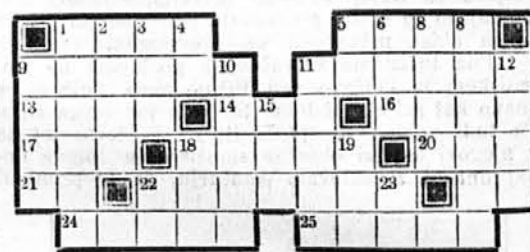
Iz italijanskih uradnih statističnih podatkov o reorganizaciji prometa motornih vozil z zemeljskim plinom se vidi, da od 7294 avtomobilov, ki opravljajo javni avtomobilski promet v vsej Italiji, uporablja 6030 avtomobilov zemeljski plin, med njimi jih je 870, ki lahko uporabljajo gazogen.

Vatikanski radio je pred dnevi sporočil, da so se začela dela pri gradnji nove grobnice papeža Pija XI. Grobnica bo izgotovljena pred februarjem, t. j. pred drugo obletnico smrti papeža Pija XI.

Promet v Franciji je po vojni padel na petino

Francoski prometni minister Berthelet je dal častnikom izjavo, v kateri je poudaril težave, s katerimi se mora francoska vlada boriti pri izvedbi preosnove državnega gospodarstva zavoljo nezadostnih prometnih zvez in sredstev. Minister je rekel med drugim: »Nimamo zadosti vagonov. Sedaj imamo na razpolago v celoti le pol poti, kolikor smo jih imeli na razpolago 1938 leta. Prav tako nimamo zadosti goriva. Prisiljeni smo bili zmanjšati naš cestni promet na 20% cestnega prometa v letu 1938. Navzlic temu pa ne bomo vpeljali nakaznic za prevoz potnikov in blaga. Popolno prednost dajemo prevozom živil, drv, premoga in gnojla.

Križanka

Vodoravno: 1. Poljedelsko orodje — 3. Pokrivalo — 9. Grešno mesto iz sv. pisma — 11. Stara rimska naselbina v Dalmaciji — 13. Ptica — 14. Sorodnik — 16. Sklep, izhod, uspeh — 17. Hiter tek, ježa — 18. Belgrajska veletrgovina — 20. Oče — 21. Osební zaimsek — 22. Taktičen, agilen, kvaliteten — 24. Evropska denarna enota (kratica) — 25. Žensko ime — 26. Zgodovinska cesta iz Rima.

Navpično: 1. Grška pesnica — 2. Prizorišče, prostor v dvorani — 3. Začimba — 4. Začetni črki imena in priimka sloven. pisatelja — 5. Označka za kem. prvino — 6. Veznik — 7. Stav, položaj — 8. Oseba iz Grieg Peergyntha — 9. Neliho — 10. Kontinent — 11. Morska pena — 12. Prvi mož — 15. Grška črka — 18. Lučaj — 19. Zamašek pri sodu — 22. Pritrdilnica — 23. Nikalnica.

RADIO

Program radio Ljubljana

Nedelja, 15. dec.: 8 Jutranji pozdrav — 8.15 Komorni trio (gdč. F. Ornikova, gg. prof. Čenda Šedlbauer, prof. M. Lipovšek) — 9 Napovedi in poročila — 9.15 Prenos cerkv. glasbe iz trnovske cerkve — 9.45 Verski govor (dr. V. Fajdiga) — 10 Pisani napavi (plošče) — 10.30 Prenos izseljenske akademije (vel. dvor. Uniona) — 13.50 Objave — 13 Napovedi — 14.02 Neveljski koncert Rad. ork. — 17 Kmet. ura. Spori v živin. trgovini (Gunde Lojze) — 17.30 Salonski orkester (vodi K. Petrič), vmes poje sestre Stritarjeve plesne pesmice — 19 Napovedi, poročila in objave — 19.30 Slovenska ura: Zbor Krakovo-Trnovo — 20.30 Pevski in orkestr. koncert. Sodeluje Tone Petrovič in Rad. ork. Dirig. D. M. Šijanec — 22 Napovedi in poročila — 22.15 Veseli zvoki (plošče).

GENERAL KRIVICKI:

BIL SEM V STALINOVİ SLUŽBI

Zagovarjal sem, da bi Kitty Harrisovo poslali na mesto v tujini in odpotovala je 9. aprila. Druge, katere sem izbral, so tudi poslali v tujino z zapovedjo, naj se oglasijo pri mojem pomočniku v zahodni Evropi. Pokazalo se je, da čiščenje, in tudi to, da so prijeli Maksa, ni omajalo mojega položaja. Cisto gotovo bi mi Ježov ne bil pustil izbrati agente in jih poslali v tujino, če bi bil nameraval tudi z menoj obračunati.

In še vedno so izginjali okoli mene ljudje, kakor pod plazom. Nekoga od mojih starih prevajalcev, neko žensko, ki je dolga leta delala v mojem oddelku, je GPU tudi prišla. Bilo je skoraj nemogoče nadomestiti jo, ker je njeno delo zahtevalo človeka izredne zanesljivosti, takega, ki temeljito zna dosti jezikov. Ko sem vprašal, zakaj so jo prijeli, so mi rekli, da so zaprli njenega moža, komunista, ki je delal kot ravnatelj v neki moskovski tovarni, in da so njegovo ženo vzeli hkratu iz predvidnosti.

»Toda čemu naj mi potem ducat ljudi v tujini zbira gradivo za Politbiro, če nimam tajnice, ki bi ga razvozljavala in prevajala?«

Zato sem se obrnil na Slutskega, toda tudi on je samo skomignil z rameni.

Sredi meseca maja sem srečal starega znanca, ki je bil vojaški odposlanec pri poslanstvu v Romuniji. Bil je velikanski, vesel fant, ki ga smisel za šalo še zdaj ni bil zapustil.

Ustavil se je, ko me je srečal na cesti:

»Vidim strahove, ali je to Walter? Kaj, niso vas še prijeli?«

Kadar sem prišel v Stockholm, sem tam vzel potni list, s katerim sem živel v Holandiji, in sem tako spet postal dr. Martin Lesner, avstrijski trgovec z umetninami, Haag, Celesstraat 32.

Čeprav so me doživljali v Moskvi pretresli, sem se vendar vrnil na svoje mesto v Haagu s trdnim sklepom, da bom tudi vnaprej služil sovjetski vladi.

V Haag sem prišel 27. maja. Dva dni pozneje me je obiskal moj stari prijatelj in tovariš Ignac Reiss. Ta je že leta pripadal naši skrivni službi v tujini in je imel izmišljeno ime Ludwigg. Tiste čase je uporabljal potni list nekega Čeha, po imenu Hansa Eberharda. Reissa so obračunavanja s starimi boljševiki in »velje-izdajalski procesi« globoko pretresli. Bil je že trdno odločen, da prelomi z Moskvo. Nepotrpežljivo je pričakoval moje vrnitve iz Sovjetske zveze in je takoj prišel v Holandijo, da bi od mene dobil obvestila iz prve roke o dogodkih doma.

Moji odgovori na njegova številna tipajoča vprašanja so naredili nanj uničujoč vtis. Reiss je bil skozi in skozi idealist, ki se je bil s srecem in z roko zapisal komunistični stvari in svetovni revoluciji. Stalinova politika se mu je vedno razločneje zdela razvoj v smeri proti fašizmu.

Reissa in mene so vezala številna leta skupnega in nevarnega nezakonitega dela. Bilo je malo skrivnosti, ki bi jih ne bila delila. Pravil mi je o strahotnem streeznjenju, ki ga je prevzelo, ko želji, da bi vse pustil in se umaknil kamor koli v kak oddaljen kot sveta, kjer bi ga lahko pozabili.

Porabil sem vse znane dokaze in pel staro pesem, da ne smemo v bitki pobegniti. Vztrajal sem mu razlagal:

»Sovjetska zveza je še vedno edino upanje delavcev na svetu. Stalin lahko nima prav. Stalin je prišel in pojde. Toda Sovjetska zveza bo ostala naprej. Naša dolžnost je, da ostanemo na svojih mestih.«

V torek: Razočarani boljševiški idealist obsoja...